

FILOSOFIA

Iru zatitan eta iru liburutan agertzen dausku “Palabra” argitaletxeak, oso jakingarria dan filosofiaren edestia. Liburu oneik irakurriz, zerbait idatziko dot gure irakurleentzat onuragarri, pozgarri eta argigarri izango dala-koan. Ez naz sakontasun aundietara sartuko, filosofirik ikasi ez dabenak be ulertu dagien, baiña filosofia ikasi dabenentzat oso atsegingarri izango dirala uste dot idazlan oneik.

Lenengo zati edo liburua Goñi eta Zubietar Karlosék idatzia da. Jakintun au Bartzelona’ko Ikastetxe Nagusian egin jakun Filosafiaren dotore eta gaur irakasle dogu, baiña ainbat liburu be idatzi dauskuz. Eskuetan dakagun au errez irakurtekoa eta argitsua da.

Filosofiak edo gizakien pentsakera sakonak edesti luzea dauka, jakituriaren billa dabiltzanak egin daben edestia.

Asieran mitoak ziran gizakien ago-miñean ebiltzanak eta mitoen bide ori izan da zabalena sortaldean baiña ori lenengo liburu onen azkenean aztertzen dau idazleak.

Sortaldean, oster, mitoak itzi eta azterketara sartu zan gizakien pentsabidea eta ortik sortu da filosofia. Mileto’on asi dala esan geinke, Tales lenengoa dala.

Filosofiaren gorengo maillan Platon eta Aristoteles aurkitzen doguz, neure ustez Aristoteles egokiagoa, eta pentsalari sakon orrein ondoren datoz filosofiaren aurre- rapena eta arlo barriak.

Lenengo filosofilariak “Sokrates’en aurrekoa” edo pre-sokratikoak deritxegu eta onein artean lenengoak Mileto’n aurkitzen doguz: Tales, Anaximandro eta Anaximenes eta irurak billatzen dabe munduaren jatorria eta ortik datorrela diñoe izadi osoa.

Mileto’ko Tales K.a. 640n. urtean jaio zan eta Grezia’ko zazpi jakitunen artekoa dogu. Izen aundia artu eban bere sasoiaren izan zan eklipse bat aurretiaz iragarri ebanean. Beretzat gauza guztien jatorria ura da. Anaximandro’rentzat danaren jatorria “apeiron” da, ortik sortu da eta orra biurtuko da dana. Anaximenes’entzat aizea da gauza guztien jatorria.

Mileto’tarren ostean Pitagoras eta onen eskolakoak etorri ziran K.a. 570n. urtean jaio zan Pitagoras. Bera

izan ei zan “filosofo” edo “jakin-zale” izena lenengo artu ebana. Oneik mundo osoari “kosmos” esaten dautsoe eta kosmos orretan dagon egokitasuna zenbakietatik eta neurrietatik datoz eta ortik sortzen zan izadiaren doiñu ona edo armonia, zeruko musikea.

Sokrates’en aurreko jakin-zale edo filosofoen artean beste talde bi aitatu bear doguz Elea urian, bata Eraklito’rena eta bestea Parmenides’ena. Biak alkarren aurka dagoz: Eraklito’rentzat ezer ez dago geldi, dana dabil ibillian. Parmenides’entzat, oster, ezer ez da mobitzen, dana dago geldi.

Eraklito’k “logos” berbea asmau eban, gizaldiak geroago be sarritan entzungo dan berbea. Kosmos’en barruan dagon “errazoiak” edo buru argia da ori.

Parmenides’en dana geldi egon-bearra baieztatzeko, ospetsuak dira Elea’ko Zenon’en Aporiak eta urten-eziñak: Akiles ibiltari bizkorak ez dau iñoz atzean itziko aurrean joakon dotokea, lenengo biderik erdia egin bear-ko daualako, gero erdi onen erdia eta orrelan muga barik...

Urrengo Grezia’ko atomistak datoz, Leuzipo eta Demokrito.

Oneintzat mundua sortzen dabenak kisi txikiak dira, atomoak. Txiki-txikiak eta asko be asko dira, ezin genkez ez ikusi eta ez zomatu, baiña onein bitartean uts-uneak dagoz. Mundua beti izan da atomoen aldakuntzakaz barrizatzen da. Barrizatze au ez dau iñok diberatzen, aduak baiño.

Aldi orretakoa da Anaxagoras, K.a. 500n urtean jaioa. Onentzat danaren gaiñetik mundua zaintzen dauan buru argi bat dago eta buru argi ori izakietara sartzen da, toki guztietan dagozan azi buru-argien bidez.

Jakitun onein bidez jakinzaletasunak edo filosofiak aurrerapen aundia egin eban Grezia’n, baiña illun-une bat dator orain, sofisten aldia. Oneik jakituria saldu egiten dabe eta orretarako izadiaren azterketa itzi eta berba-lapiko biurtu ziran diru-truke, baiña laster agertuko da Grezia’n benetakako jakin-zalea eta filosofoen irakasle izango da, Sokrates.

OLAZAR’TAR MARTIN’EK